

**AKSIYADORLIK JAMIYATLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI
MOLIYADAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY
YONDASHUVLARI**

Masharipova Shahlo Adambaevna

“Moliya va raqamli iqtisodiyot” kafedrası mustaqil tadqiqotchisi, Ph.D.,
dotsent,

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Toshkent, O‘zbekiston

Annotatsiya: Ushbu maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy boshqaruvida raqamli texnologiyalarning o‘rni va ular orqali samaradorlikni oshirish yo‘llari tahlil qilinadi. Raqamli moliya — bu an‘anaviy moliyaviy xizmatlarni raqamli formatda amalga oshirishni anglatadi. Bugungi kunda aksiyadorlik jamiyatlari uchun real vaqt rejimida ma‘lumotlar bilan ishlash, moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtirish, investitsiyalarni boshqarish va aksiyadorlar bilan muloqotni raqamlashtirish kabi yondashuvlar katta ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada raqamli moliyaning afzalliklari, qo‘llanilayotgan texnologiyalar, yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari yoritiladi. Shuningdek, O‘zbekiston tajribasida aksiyadorlik jamiyatlarining raqamli moliyaga o‘tish bosqichlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Aksiyadorlik jamiyati, raqamli moliya, moliyaviy texnologiyalar, blokcheyn, elektron hisobot, investitsion boshqaruv, fintech, korporativ boshqaruv.

Bugungi raqamli inqilob sharoitida aksiyadorlik jamiyatlari (AJlar) oldida turgan asosiy vazifalardan biri — bu moliyaviy jarayonlarni zamonaviy texnologiyalar asosida optimallashtirishdir. Raqamli moliya deganda moliyaviy faoliyatni raqamli qurilmalar, dasturiy vositalar, sun‘iy intellekt, blokcheyn, bulutli texnologiyalar va mobil ilovalar orqali boshqarish tushuniladi. Bu esa AJlar uchun nafaqat samaradorlikni oshirish, balki shaffoflikni ta‘minlash, aksiyadorlar bilan interaktiv muloqotni yo‘lga qo‘yish va risklarni boshqarish imkonini beradi [1].

Aksiyadorlik jamiyatlarining raqamli moliyaga o'tishida eng birinchi bosqich — bu moliyaviy axborot tizimlarini joriy etishdir. Bugungi kunda ko'plab kompaniyalar ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari yordamida barcha moliyaviy operatsiyalarni yagona platformada yuritmoqda. Bu tizimlar orqali moliyaviy hisobotlar avtomatik shakllantiriladi, xarajatlar va daromadlar monitoringi olib boriladi, soliq hisobotlari tayyorlanadi va pul oqimlari real vaqt rejimida kuzatiladi [2].

Shuningdek, raqamli moliya AJlar faoliyatida investitsiyalarni boshqarishda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan investitsion tahlil vositalari aksiyalar narxining dinamikasini oldindan prognoz qilish, portfelni diversifikatsiya qilish va risklarni kamaytirish imkonini beradi. Ko'plab rivojlangan mamlakatlarda AJlar algoritmik savdo, real vaqtda portfel tahlili va moliyaviy ko'rsatkichlar asosida avtomatik investitsion qarorlar qabul qilish tizimlaridan foydalanmoqda [3].

Raqamli moliya aksiyadorlar bilan muloqotni ham yengillashtirmoqda. Onlayn ovoz berish tizimlari, virtual yig'ilishlar, aksiyadorlik portallari va mobil ilovalar orqali aksiyadorlar kompaniya faoliyatidan xabardor bo'lib turishlari, qaror qabul qilishda ishtirok etishlari mumkin. Bu esa korporativ boshqaruvda ochiqlik va ishonchni oshiradi [4].

Bundan tashqari, raqamli moliya AJlar faoliyatida xavfsizlik va ishonchlilikni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Blokcheyn texnologiyasi asosida moliyaviy tranzaksiyalarni qayd etish orqali soxtalashtirish ehtimoli yo'qoladi, har bir tranzaksiya o'chmas va tahrirlab bo'lmaydigan raqamli iz sifatida saqlanadi. Shuningdek, kiberxavfsizlik tizimlari orqali moliyaviy ma'lumotlarning maxfiyligi, yaxlitligi va mavjudligi kafolatlanadi [5].

O'zbekistonda ham aksiyadorlik jamiyatlarining raqamli moliyaga o'tish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Davlat aktivlarini boshqarish agentligi tomonidan ayrim yirik aksiyadorlik jamiyatlarida raqamli boshqaruv mexanizmlari joriy etilmoqda. Jumladan, "O'zavtosanoat", "Uzbekneftegaz" kabi yirik AJlarda ERP tizimlari va avtomatlashtirilgan moliyaviy boshqaruv platformalari faoliyat yuritmoqda [6]. Biroq, ko'plab kichik va o'rta hajmdagi AJlarda bu jarayon sust kechmoqda. Asosiy to'siqlar sifatida texnologik infrastrukturadan foydalanishdagi cheklovlar, xodimlarning raqamli savodxonligi pastligi va moliyaviy resurslar yetishmasligi keltirilmoqda.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun, birinchidan, AJlar uchun maxsus raqamli moliya strategiyasini ishlab chiqish zarur. Bu strategiyada moliyaviy texnologiyalarni joriy etishning bosqichlari, moliyalashtirish manbalari, xodimlarni qayta tayyorlash va kiberxavfsizlik choralari qamrab olgan kompleks yondashuv bo'lishi kerak. Ikkinchidan, raqamli transformatsiyani jadallashtirish uchun davlat tomonidan subsidiya, soliq imtiyozlari va texnik ko'mak shaklida qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilishi lozim [7].

Xulosa qilib aytganda, aksiyadorlik jamiyatlarining raqamli moliyaga o'tishi bu — zamon talabi. U nafaqat moliyaviy samaradorlikni oshiradi, balki korporativ boshqaruvda shaffoflik, investorlar bilan ishonchli munosabat va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlaydi. Shuning uchun, O'zbekiston sharoitida raqamli moliyani faol joriy etish orqali aksiyadorlik jamiyatlari global bozorga integratsiyalashuv darajasini oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

[1] Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. (2017). FinTech and RegTech in a Nutshell, and the Future in a Sandbox. *Journal of Banking Regulation*, 19(2), 1–14.

[2] McKinsey & Company (2020). The rise of digital finance: How companies are automating their finance functions.

[3] Deloitte (2021). AI in Investment Management: Current State and Future Trends. Retrieved from: <https://www2.deloitte.com>

[4] PwC (2020). Corporate governance in the digital era. Retrieved from: <https://www.pwc.com>

[5] Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World*. Penguin.

[6] Davlat aktivlarini boshqarish agentligi (2023). Aksiyadorlik jamiyatlarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish bo'yicha hisobot.

[7] O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi (2024). Milliy raqamli iqtisodiyot konsepsiyasi.